

(Rövidítve megjelent a 2000-ben, a Kontáné szerkesztésében kiadott Rákóczi Évkönyvben, mely az iskola igazgatóságán /talán még/ kapható, de az interneten is megtalálható az iskola honlapján)

MEGEMLÉKEZÉS LANTOSY KÁROLY TANÁR ÚR SÍRJÁNÁL, 1996. nov. 08-án

(tartotta: volt tanítványa, dr. Nagy József István,
jelen voltak: Barna és Gömöri tanár urak, valamint 17 tanítvány a volt IV.B-ből)
/A kettős idézőjelekben („”) Károly tanár úr saját szavai/

Kedves Barátaim!

30 éves érettségi találkozóink napján, Osztályfőnökünk sírjánál állunk, hogy Órá emlékezzünk most, egy pillanatra megállva rohanó életünk örömei és gondjai, egész felfordult, környező világunk közepette, amelyről Ő, tapasztalt állhatatossággal, talán most is ezt mondaná: „*Nem hiszem, hogy ez a világ rosszabb vagy jobb lenne, mint bármelyik megelőző volt, csak a nehézségek most más súlypontokra tevődtek át*”. Károly tanár úr immáron 27 és fél éve nincs közöttünk, és ez éppolyan hihetetlen, mint lett volna az, ha valaki azt mondja, hogy mi leszünk az utolsó érettségiztetett osztálya.

Érettségi találkozóinkat mi kezdettől fogva, hagyományosan *évente* megtartjuk, Osztályfőnökünk iránti tiszteletből mindig egy, a Károly-naphoz lehető legközelebbi hétvégén. Nekünk *ez* volt – és marad – természetes. Jól emlékszem, hogy amikor közvetlenül az érettségi táján elhatároztuk az évenkénti ’sűrűséget’, kimondatlanul is volt abban talán valami ’majd mi megmutatjuk!’-féle; kicsit frappáns válaszul is szántuk azt Károly tanár úr megannyi, akkor sokszor mosolyt fakasztó, mert még nem mindig értett, de annál gyakrabban ráérezett ’különcségére’. A beat-nemzedék derékhada voltunk, nekünk is megvoltak a magunk kisebb-nagyobb, ’avantgarde’ lázadásai, ha nem is mindig kifejezetten polgárpukkasztó céllal, hanem ’csak úgy’, önmagunkat keresve, persze roppant önérzetesen, akár egy egész falka *Jack Kerouac* az Életbe vezető ’*Úton*’, amelyre épp kilépni készültünk – mindezt az akkori, közép-európai „*paraméterek*” közé adaptálva.

Károly tanár úr 1-2 évvel még fiatalabb is volt, mint mi most, amikor 1962-ben, elsősökként a keze alá kerültünk. Ugyan, mivé szelídítette a *mi* akkori lázadásainkat mára az élet? Károly tanár urat ellenben még akkor is, 47 éves korában tehát, rögtön energikus lázadóként „*ösmertük meg*”, a szó legjobb értelmében. Lázadt azért, amiért minden korban érdemes: a tudás szabadságáért, a hétköznapi tisztaságáért, a lélek anyagi megközelíthetlenségéért, az egyénnek ’csupán’ a kötelezettségek által korlátozott függetlenségéért, s mindebben az igaz öröm meglátásáért – saját, szuggesztív példájával elől járva. És lázadt az ellen, ami ellen minden korban kell: az esélyek egyenlőtlensége, a személyi adottságokat ignoráló, aránytalan vagy éppen embertelen túlterhelés ellen, a lélekromboló beskatulyázás vagy igazságtalan megbélyegzés ellen, a szellemi restség, pláne üresség, és a patópálosan felelőtlen nemtörődömség ellen, a vétkesen megalkuvó konformizmus és enervált felszínesség ellen, a nyegle pontatlanság és a kibúvókat kereső hamisság ellen, a felelőség-elhárítás és bármilyen korruptság ellen, a hétköznapi kisebb-nagyobb szennye-mocska ellen, amelyekről nemcsak mondta, hogy „*Levetem a ganéjt a vállamról!*”, hanem személyében példázta ezek eredményes fölszámolhatóságát. Ennyi ’furcsaságot’ ugyan ki ne tartott volna már ’különködésnek’ egy kézből-éretős nyájszellem kollektív tespedtségének értékeket föladó, már önmagát is megtagadó, mert iránytűjét vesztett közegéből szemlélve? – tisztelet a nagyon kevés kivételnek, mint amilyen éppen Ő maga is volt, és a hozzá hasonlók.

Kell-e mondani, hogy a két ’lázas’, a nagy tudású felnőtt és tapasztalt tanár érett és nemes ’lázas’, valamint a fogékony, de kritikus diákság jobbára még csak ösztönös és amorf, olykor csak öncélúan ökörködő vagy kajánul hatásvadász, másszor már oroszlánkörmöket is mutogató, szelle-

mesen tartalmas 'lázas' között csakhamar kialakult a tényleges kapcsolat és kölcsönös egymásra figyelés, egy „*pozitív értelemben vett*” cinkosság, melyek során az előbbi 'lázas', szinte észrevétlenül, irányítójává vált az utóbbinak. Ezt a cinkosságot nem a közvetlenkedés, hanem a közvetlenség, nem a tanári parancsuralom, hanem a személyiség varázsa és a saját példával kivívott tisztelet töltötte meg rokonszenves tartalommal. Károly tanár úrra – általa is ismert becenevén: Krampuszra –, tekintélyének nemhogy csorbulása, hanem épp ellenkezőleg, magasan az átlagos fölé emelkedése mellett, hovatovább sokan úgy tekintettünk, mint egy felnőttesen korabölcs, nagy kamaszra, aki jóval okosabb, mert elképesztően többet tud nálunk, és akire ezért nagyon oda kell és érdemes figyelni, de aki 'közülünk' való. S valóban: Károly tanár úr mindvégig megmaradt eminens diáknak az Élet egyetemén, aki az utolsó percig megőrizte a dolgokra rácsodálkozni képes tudásszomját és – a mi szerencsénk –, a tudás átadásának színesen tevőleges vágyát is. Akkor aligha tudatosult bennünk: micsoda pszichológiai és egyéb háttérrel *is* kellett rendelkeznie ahhoz, hogy tanári tekintélyét 'megalázza', le merjen közénk szállni a katedréről, és – bár erre külön nyilván nem aspirált –, valóban felmagasztosuljon emberként-pedagógusként a legtöbb tanítványa – és tanártársa – szemében. De hiszen a briliáns szaktárgyi tudáson kívül, nem *mindez* a mindenkor pedagógia virtuózan legcélravezetőbb módszere-eszköze-e? – ami az Ő esetében magán viselte a súlyos egyéniség minden jegyét is.

Amikor tehát az érettségi banketten tudomására hoztuk, sőt a tablónkon írásban is rögzítettük tervünket a Károly-napokon évente tartandó, jövőbeni osztálytalálkozóinkról, nem kis diákos kópésággal vártuk az eme lelkes, de mégiscsak kihívó extravaganciának kijáró, szokatlan hatást. Károly tanár úr ugyanis „*mellbevágóan*” sajátos ízű és váratlanul találó reakcióival hozta leggyakrabban működésbe nevetőizmainkat.

De a nagy pukkanás ezúttal elmaradt, és ha utóbb belegondolunk, ez is pontosan megfelelt a bejártatott közhelyektől mentes világának. Szemöldöke a homloka közepéig szaladt mély ráncokat túrva, összedrótózott szárú szemüvege mögött jóságosra kerekült tekintete elidőzött egy pillanatra valahol az induló mosoly és az enyhe csodálkozás között, szája keskenyre nyílt, fejét kissé jobbra biccentette. Így festett, amikor elsőrangú 'komputere' szédületes sebességgel dolgozott, míg az összes lehetséges közül az optimális választ/megoldást ki nem szelektálta. Majd kisvártatva ezt mondta: „*Minden terv annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle*”.

És mi már az érettségi évében, alig 5 hónappal a bankett után, Károly-napkor megtartottuk az első osztálytalálkozóinkat... Így lehet aztán az, hogy idén, érettségink 30. évfordulóján (a bankettet nem számítva), mi tulajdonképpen már 31-edszer találkozunk! Osztályfőnökünk ebből csak az első 3-on lehetett jelen... Károly tanár úrnak tisztelettel jelentjük, hogy a tervünket eddig maradéktalanul megvalósítottuk!

Mi csak sajnálattal gondolhatunk mindazokra, akik középiskolájukról, osztályfőnökükről kevés hálás emléket őrizhetvén, sokkal ritkábban találkoznak, akkor is kis számban, alig tudnak egymás életének alakulásáról, amiért is a mindent megkoptató Idő múlását kárhozzatják. Igaz, mára talán a mi hajdan-volt, dévaj szertelenségünk is megkoptott, vagy hogy inkább magára maradt, eszmélt és őrző tartássá sallangtalanodott; nincs már jelen, aki miatt érdemes volt, aki így vagy úgy, de mindig tükröt tartott megnyilvánulásaink elé. Vagy *mégis*? Talán amikor hasonló helyzetben lehetett, mint mi most, Károly tanár úr ezt írta egyszer valahol: „*Hagyatékaikban, emlékeikben, haláluk után is hatnak az elhunytak. Így, mint művészi alkotások is befolyásolhatják életünket – még érdemlegesen is*”. Én azt hiszem, mi már életünk végéig osztálytalálkozót tartunk minden Károly-napon.

*

Károly tanár úr súlyos és felelősségteljes egyéniség volt, aki hatással volt az emberekre, és ez a hatás szinte kivétel nélkül *pozitív* volt mindazoknál, akik megértették a szándékát, és akik a gyarló és múlandó külsőségek helyett a tartós, belső emberi értékeket részesítik előnyben. Ő volt az, akivel mint vitapartnerrel szemben, senki, magát valamire is tartó, másik személyiség csak éppen semleges nem maradhatott; gyors határozottságával, pergő stílusával, egyszer nyersnek tűnő, mert célirányos, velős és adekvát csattanóival, máskor a tapintatosságában is beszédes diplomatikusságával, „*gondo-*

latébbresztő vagy rávezető megjegyzéseivel”, állásfoglalásra, színvallásra készített bárkit is. „*Ilyen értelemben véve*” mondhatni: nem volt ’könnyű ember’. Kárörvendés, bosszú, rosszindulat, ismeretlen fogalmak voltak nála. Ő volt az, aki *építve* tudott jobbítani, nemcsak saját magát – másokat is. Mindezt annak az embernek a természetességével, aki maga is *kapta* ezt a képességét. Sugárzott belőle a lendület és az áldozatra mindig kész *hit*: *”Ha valami nehéz, eggyel több okunk van rá, hogy azt vállaljuk – szeretni pedig nehéz”*. Irigye, ellenlábasa, ha akadt, csakhamar önszántából meghajolt az, sokak számára már-már ’félelmetes’ tudása előtt, vagy szerényen megjuhászodott az, önzetlen segítőkészségének nyilvánvaló *őszinteségét* belátva. Károly tanár úr pedig nem vonta ki magát a ’harc’ alól, ha általa jónak vagy igaznak ítélt ügyről volt szó, jóllehet a célravezető megoldás nem egyszer kellemetlen vagy fájdalmas volt éppen azok számára, akiknek a javát szolgálta. „*Nem elhanyagolható*” szempontok és tulajdonságok éppen egy nap mint nap ’reflektorfényben’ álló tanár esetében, aki kihatásában messze meghaladta ’egy’ gimnázium kereteit, még ha az történetesen az akkor egyik fénykorát élő Rákócziánium volt is.

A józan önuralomhoz nagymértékben hozzásegítette Őt *mennyiségileg* az, hogy kimeríthetetlen eszköztárából minden indokolatlan, szalmalángszerűen euforikus vagy depressziósan elesett, pozitív vagy negatív túlzásra tudott lehiggasztóan vagy bátorítóan hiteles ellenérvet hozni az emberiség kultúrtörténetéből. A szigorúságában is játékosan tudatosított, szellemes humorral fenntartott és a helyzethez alkalmazkodni tudva gyakorolt önkontrolljának *minőségét* pedig az a hangoztatott meggyőződése biztosította, mely szerint *„amit és ahogy mond vagy leír valaki valamiről, az elsősorban őt magát jellemzi, és csak másodsorban ad tájékoztatást a tárgyról, amiről szól”*. Hányszor az orunk elé bökte, mielőtt megnyikkanhattunk volna: *„Fiacskám, amit most mondani fogsz, az rád jellemző lesz!”*. Egy ilyen ’odabökés’ után pedig már nem biztos, hogy az ember ugyanazt mondja vagy teszi, mint amit az odabökés előtt hirtelen akart.

A rászorulók – és kivel nem fordul elő ilyesmi az életben? –, önállóságra nevelő támaszt érezhettek benne, ugyanakkor mások hibáztatható agresszivitását példás ügyességgel tudta leszerelni. Ahogy lehet olyan kitűnő tanuló, akit osztálytársai mégsem tartanak strébernek (egy gyengébb tanulót meg, látszólag paradox módon, esetleg igen), úgy történt meg Károly tanár úrnál, hogy minden sajátos ’különcsége’ ellenére, mégsem érte Őt soha a háta mögött a diákság vitriolosan utálkozó gúnyolódása (mint ahogy nem egy, a jellegtelenül szürke középszerbe süppedt vagy fásult tanártársát esetleg igen), szemtől-szemben pedig Ő maga állt ’céltáblául’ humorba mártott röppentyűnk elé. Cserébe viszont Ő sem kímélt minket, mint ’céltáblákat’, arra nevelve, hogy vállaljuk mi is önmagunkat és, ha kell, okuljunk. Ő volt az, aki nem játszotta meg magát – szüksége sem volt rá –, hízelegni pedig – ha kellett volna –, sem tudott. Az ilyesmikkel szemben eleve olyan elutasító volt, hogy a környezetében menten ’megfeledkezett’ róluk az, akinek netán az eszébe jutott volna jogtalan előnyökért színlelni, álnokoskodni. Soha nem akart ’jó színben’ feltűnni – ezért is lehetett ragyogó ’imázsa’.

Honnan is tudhattuk volna róla, hogy a matematikán és fizikán kívül – melyeket nekünk osztályfőnökként tanított –, kémiatanári képesítése is volt? – hisz’ ezt a tárgyat akkor éppen nem oktatta. Sejtettük-e, hogy jogot is végzett, amikor a kétbetűs rövidítést sohasem használta a neve előtt? Amikor a ballagás napján szabadon kérdezhettünk Tőle ’vallatólag’ bármit, bizony nevettünk az abszurd kombináció hallatán, hogy Károly tanár úr anno még a péksegédi oklevelet is megszerezte. Pedig ez arra a ritka adottságára vet ma már fényt, hogy még annak a viharos kornak (’50-es évek eleje) embert próbáló kihívásait is belső derűvel és adekvát módon tudta a saját épülésére fordítani, amelyben élt: amíg Őt a kenyérsütés fortélyaira tanították, cserébe Ő, önkéntes felajánlással, a matematika és a fizika rejtelmeibe vezette be a Százados úti kenyérgyáriakat. Ő volt az, aki senkinek nem maradt adósa. Nem lepődik meg ezen az, aki ismerte a filozófiáját: *„Az embernek minden pillanatban úgy kell cselekednie, mintha az örökkévalóság számára dolgozna, de ugyanakkor úgy is, hogy bármelyik percben meghalhat”*. Más szavakkal: Csakis a tökéletességre törekvésnek van értelme, ugyanakkor a függőben lévő dolgaink elodázása helyett, azok ésszerű és mielőbbi befejezésére is kell törekednünk; ezzel tartozunk önmagunknak – és másoknak. A látszólag kemény ellent-

mondásról – amely nem nélkülözi a hitvallás és az „*érzelmi ráhangolódás*” közti összefüggések elemeit –, életvitelével tanúsította, hogy az eredményesen föloldható; minden kamaszos mozgékonyága mellett is sugárzott belőle annak az embernek a belső békéje, aki „*az adott keretek és körülmények között*” mindig megteszi a tőle telhetőt – és ez nála nem volt kevés. Optimális maximalista volt, reális optimizmussal. 'Meghívta' embertársait, hogy a saját maga elé állított, igen magas mércét ők is próbálják meg átugorni, és a kezdetben félő sikertelenséget – tapasztalatból – annak a megnyugtató biztatásnak a sugallásával tompította, hogy „*Nem abban áll a szentség, ha nincs hibám, hanem, hogy nem alkuszom meg gyarlóságaimmal. Belenyugszom-e? Ha százszor elbukom, százszor felkelek, és erős lélekkel folytatom a harcot.*” – amit Ő az „*önkritikai mérkőzés vezérgondolatának*” tartott. A 'magasugrók' sorába pedig egyre többen beálltak önként, és Ő már ezt is haszonnak tekintette. Nem a sajátjának.

Természettudományi tárgyak kiváló tanára volt, aki a Szellemnek és Anyagnak a filozófia történetében agyontárgyalt, 'antagonisztikus ellentétét' harmonikus egységben tudta látni és másokkal is megsejtenni; egy és ugyanazon entitásnak elválaszthatatlanul egymásba lényegülő, két oldala az, amelyek között úgy mosódik el a különbség, ahogy pozitív vagy negatív irányban, a 'végtelenségig' finomítjuk elemzésüket. Ha a Szellem mibenlétét filozófiailag analizáljuk a 'makro'-irányban, egy bizonyos ponton nem kerülhető meg az Anyaggal való kapcsolata, ha pedig az Anyagot természettudományos módszerekkel 'mikro'-irányban osztjuk tovább és tovább, egy ponton túl olyasvalamit találunk, ami már semmiképp nem nevezhető klasszikus értelemben vett Anyagnak. Ezért a kutatók, a *legújabb* eredmények tükrében, a szintetizáló meta-realizmus irányába mutatnak. Károly tanár úr szellemi szintjén, magától értetődő természetességgel, már *akkor* megvalósult ez a szintézis, ami után az egyes korábbi, materialista és idealista filozófiai irányzatok alaptételei csak részgazságoknak tűnnek a maguk módján, ha ugyan nem szimplává polarizált szélsőségeknek. Az embernek az volt a benyomása, hogy Károly tanár úr páratlanul differenciáltan látja a Világot, és ez csak színesen tanulságos lehet a tanítványok számára. Páratlanul differenciált *egységben* látta azt, s Őrá érvényes volt az antik tapasztalat: Qui bene distinguit, bene docet (Aki jól meg tudja különböztetni a dolgokat, az jól is tanít).

*

Károly tanár úr rendszeresen járt színházba, moziba, hangversenyekre, Sarkadi drámáit, Sánta Ferenc, Somogyi Tóth Sándor könyveit/darabjait olvasta/látta és elemezte a maga számára; amellett, hogy kiválóan ismerte a klasszikusokat is, a napi élet aktualitását és realitását élte – és egyéni módon reagált rá. A '101 kiskutya' c. film meséjéből felnőttek számára is hasznosítható mondanivalót szűrt le, ezért másokat is biztatott annak megtekintésére. Egy idő után ösztönzőleg „*újból rákérdezett*”; saját véleményének ütköztetése céljából érdekelte, hogy mások mit hámoztak ki belőle. A sznobizmus kézlegyintősen dilettáns vagy sekélyesen steril mű-műélvezete olyan távol állt tőle, mint amilyen egyenrangú rokonságot tudott fölfedezni egy egyszerű mese és egy görög sorstragédia közt; számára csaknem mindenből volt ilyen vagy olyan „*levonható tanulság*” – ha más nem, hát az, hogy „*megfelelő hozzáállással*” a hozzá nem értés is csökkenthető –, ami gazdagítólag beépíthető az egyéniségbe, az élet teljesebb megélhetősége végett.

Elméleti tudását (ma úgy mondanánk:) gyakorlat-orientáltan kamatoztatta, gyakorlati tapasztalatait pedig következtetéseké szublimálva csatolta vissza elméleti szintre; ez az oda-vissza folyamat szerteágazó, sokrétű, intenzív és mindennapos volt, szinte ennek az áramában élt. Úgy tartotta, hogy „*minden összefügg mindennel*”, és látszólag távoli dolgok között, egyetlen találó megjegyzéssel, olyan kézenfekvő kapcsolatra tudott „*rádöbbsíteni*”, hogy az ember utólag már csak a saját szűklátókörűségén csodálkozhatott. Ő volt az, aki szinte minden idegszálával kötődött az Élet megannyi vonatkozásához, hagyta, hogy az átmenjen testén-lelkén és hasson rá, és mindebből olyan kvintesszenciát tudott desztillálni osztályon felüli szellemi és etikai konyhájában, ami csak épülésére és hasznára volt mindazoknak, akik a közelébe kerültek. Nem véletlenül tartották Róla találóan: *szellemi arisztokrata*. Tegyük hozzá: ...aki a fizikai külsőségek teljes puritánságában élt. Szóban nem hirdette, egész lényével sugallta: nála az Anyag, mint a minimálisan szükséges szinten tartott és tudomásul vett értékhordozó, is a szellemi javakhoz való kötődést szolgálta. Ha az anyagi javakhoz

való kötődést a szellemi javakhoz való kötődéstől tesszük függővé, Károly tanár úrnál ez az összefüggés legjobban az $y = 1/x$ reciprok függvénnyel volt leírható.

A zenéről – Leibniz-et idézve – vallotta, hogy az „*az önmagát felmérni nem tudó lélek titkos aritmetikai gyakorlata*”. Ő volt az, akiből egy pillanatnyi ügyetlenség Epiktetosz-idézetet váltott ki; amellett, hogy a kötelességek mindenkori teljesítésére sarkallt, azt tanácsolta, hogy ha otthon, a házi feladatként kapott fizika-példával egy fél óra alatt nem boldogulunk, inkább kérdezzük meg a következő órán. Ő volt az, aki egy átmeneti felindultságon, Bachra hivatkozva próbált enyhíteni („*minden dolgok mélyén béke van*”), egyikünk „*sértő és bántó viselkedését*” matek-órán a 'Záróra' c. darabbal hozta összefüggésbe, máskor Racine-t hívta segítségül, hogy valakit rávezessen a helyes válaszra vagy megoldásra, osztályfőnöki (ofő-) órán pedig Kónya tanár úrnak 'A vámszedő' c. versét olvastatta föl valamelyikünkkel az Élet és Irodalom-ból, valamilyen apropó kapcsán.

Különösen foglalkoztatták az emberi elidegenedés minden rendű és rangú, morális kérdései. Mindazonáltal nem volt erkölcsösz; a gyarlóságokról tudta, hogy voltak-vannak-lesznek, de mint egy mentőhelikopter a helyszínre, úgy sietett minden kérés nélkül oda, ahol szerinte legégetőbb volt a szükség, és a legváltozatosabb eszközökkel próbált meg segíteni kivezető utat találni a kedvező irányba. Károly tanár úr úgy működött, mint az élő lelkiismeret 'immunrendszere'; a legkülönfélébb károkozó kísértések és alkalmak preventív és palliatív 'antitest'-je volt. Még kicsi volt a baj, vagy meg sem született, már ráébresztett annak lehetőségére és esetleges veszélyeire, amikor mások legfeljebb még csak bagatellizálták, ha egyáltalán tudatosult bennük. Egy önzővé és a másik ember iránt közönyössé váló társadalmi közegben, sokak szemében ezzel is 'különc' lehetett. Az embernek az az érzése, hogy *ma* különösen nagy szükség *lenne* olyanokra, mint Ő volt, bár hogy mire miként reagálna, az jól sejthető mindazok számára, akik jól ismerték. Éppen *ez* az a máig is tartó, szerves kihatása, az *útravaló*, amit kaptunk Tőle, ami miatt is most emlékezünk Rá, és amiért hálásak lehetünk egykori osztályfőnökünknek, aki a maga posztján, módján és idején oroszlánrészt vállalt nevelésünkben. Akadhatnak persze elvéve olyanok is, akik erre kicsinyesen, furán értelmezett irigységből vagy más okból, szégyellnek 'rájönni', vagy a pszichológiából ismert 'kognitív diszonzancia-redukció' produkálván, a pozitívumokat látva, 'igen, de'-alapon keresve keresik másban a hibát, amit bizonyára találnak is. Megfelelnek róla, hogy tökéletes nincs, és hogy esetleg pont a bírált személy hiányosságaival boldogan kiegyezhetnének a maguk esetében, ha annak pozitívumait is fel tudnák mutatni „*a páholyból való röhögés*” helyett.

Abból, hogy időnként nekünk is ajánlotta, valamit sejthettünk, de hogy valójában milyen komoly és kedvelt módszere, segédeszköze volt a 'cédulázás', azt nem tudtuk. Amit fontosnak vagy később még felhasználandónak tartott, néha csak pár sorban, máskor 1-2 oldalon rögzítette a maga számára, leggyakrabban a hullámzó sorokat kopogtató, régi írógépével, de kitüntetett verset, idézetet kézírással is. Károly tanár úr az a típusú ember volt, aki mindent valamilyen élménnyé dolgozott föl magában; az Őt ért hatásokat, impressziókat filozófiai mélységű, velős mondatokban összegezte emlékeztetőül, tanári munkája mellett sokszor éjszakába nyúlóan, vagy kora hajnalban kelve. Ezekre a feljegyzésekre jellemző, hogy egyéni gondolatainak, véleményének finoman differenciált, lehető legpontosabb kifejezései, és ha valami hiányzik belőlük, az a sztereotípia; vette magának a fáradságot, hogy a legodaillóbb szavakat és nyelvtani szerkezeteket használja az árnyalt érzékeltetés érdekében. Meglehet, a felejtés ellen is küzdött, ami annál fenyegetőbb, minél nagyobb az ismeretanyag. Nyilván praktikus szempont is vezérelte; könnyebb egy kivonatolt lényegyet melegen tartani és napi használatra alkalmassá tenni, mint egy idő után feledésbe merült élményt, tudást újból a nulláról fölleveníteni; erre sokszor se alkalom, se idő nincs, annyi megismerésre váró, érdemes dolog van még!

Mint utóbb kiderült, egy-egy művészi élmény ('*A vörös sivatag*' vagy a '*Malachias csodája*' c. filmek), a Világ napi történései (a Kennedy- és a Lincoln-gyilkosság közti megdöbbentő összefüggések, vagy a szovjet űrhajózási sikerekkel kapcsolatos, politikai színezetű megnyilvánulások) éppúgy az írógéphez ültették, mint Mengyelejev búcsúlevele gyermekeihez, Skóciai Szent Margit kese-

rúen bölcs meglátása barátról-ellenségről, Morus Tamás imája, Rilke levelei *'Egy ifjú költőhöz'*, Adynak a *'Jóság síró vágya'*, Arany *'Civilisatio'*-ja, Babits *'Ha nem vagy ellenállás'*-a és *'Sunt lacrimae rerum'*-ja, Gellért Oszkár *'Ne idézzétek nekem'*-je, Reményik *'Viszontlátásra'* és Szabó Magda *'Szörnyeteg'* és *'Pocsolya'* c. versei, mint saját *„Szubjektív utazása az objektív művészi lényeg körül”*, intim gondolatai a boldogságnak és az idő minőségi felhasználásának viszonyáról vagy a *„minden ember életének művészi alkotás értékéről”*, vagy mint egy adott helyzetet rögzítő, emlékeztető osztályjellemezés megírása rólunk, a II/B-ről, a 'félidő' végén.

Hogy hogyan győzte mindezt idővel, a napi 4-5 órás alvásokat energiával úgy, hogy az órákon mindig friss volt, sőt élénk, mint a csík – rejtély. Talán ez volt az éltető eleme, talán sietett, mert megérezte, hogy kevés az Ideje. Mi csak azt láttuk, hogy Károly tanár úr a birtokában lévő, hatalmas ismeretanyagot – amely tehát messze meghaladta szaktárgyainak még interdiszciplináris határterületeit is –, közvetlenül vagy áttételesen felhasználja és *„gondolatébresztő”* módon átadja a napi oktatói-nevelői munkájában, de nem csak a tanítványainak, hanem, mint kiderült, a tantestületben, sőt régi tanítványaival fenntartott és egyéb emberi kapcsolataiban is. Csoda-e, ha az Ő érdeklődést kiváltani, majd lekötni tudó lényeglátását összehasonlítási alapul véve, a jót megkülönböztetni képes, megbocsáthatóan diákos önzéssel, sokszor arra vágytunk, hogy bárcsak néhány *más* tantárgyat is az Ő, tankönyvön túlmutató, összefüggésekre rávillantó, memorizálást és kombinálást megkönnyítő, asszociatíván színes előadásában hallgathattunk volna, mert meggyőződésünk volt, hogy *azokban sem* maradt volna el a matematikában és a fizikában elért eredményessége mögött. Érzékeltetésül: 43-as létszámú osztályunkban, e két tárgyból senki sem bukott meg az érettségien, sőt, ha jól emlékeszem, a legrosszabb jegy 3-as volt. Ha hozzávesszük ehhez pont e két tárgy általában rettegett 'nehézségét', a Rákóczi Gimnázium akkori kimagasló színvonalát és aényt, hogy Károly tanár úr mindig csak a valós teljesítménynek megfelelően osztályzott – ez a 3-as egy 'átlagos' gimnázium 'átlagos' tanáránál akár 5-öst is jelenthetett vona. Nem csoda ezek után az sem, hogy Károly tanár úr szó szerint magával ragadó tanári és emberi teljesítménye láttán, gyakran még a diákosan csípős kritizálásról is megfeledkeztünk – ha mégsem, Ő is velünk nevetett vagy *„megtartotta védőbeszédjét”* –, és inkább ámulatba estünk, egymás közt be is vallva azt: 'Ez a Kara azért egy szédületesen jó fej!'. Nekünk pedig megmaradt a remény, hogy lélektani finomságú tapasztalatainak gyarapításához, a magunk akkori szintjén és módján, bizonyára mi is hozzájárultunk valamilyest; biztosak voltunk benne, hogy Ő is percipiálja minden rezdülésünket, akciónkat-reakciónkat, mint 'egy véletlenszerűen adott, reprezentatív mintáét', amelyből *„komoly tanulságok hasznosíthatók”* egy vérbeli pedagógus számára.

Károly tanár úr nyakig begombolt, fakókék iskolaköpenyében, széleseben közlekedett a folyosón – a legváratlanabb időpontokban dolgozatfüzetekkel a hóna alatt –, és magyarázott a katedrán; krétája szaporán kopogott a táblán, gyors beszéde alig tudott lépést tartani még gyorsabb gondolataival. Szikár alakja szinte mindig felvillanyozott volt, arcán derűs mosoly honolt, amit még a 'szigorú' percek sem tudtak eltüntetni. Tanári haragtól, pikkeléstől sosem kellett tartanunk nála; ha rossz fát tettünk is a tűzre, tudtuk és elfogadtuk, hogy az elfogulatlanság, az igazságosság és a meggyőzés talaján áll, jobbító szándékkal, de nagy toleranciával a veleszületett személyiség iránt. Képzeltetni, mekkorára növelte amúgy sem kis népszerűségét, amikor a fülünkbe jutott, hogy nem egy csínytevésünkben védhető pontot találván, a tanári karban Ő tartotta a hátát értünk, és kiállt az osztálya mellett. A levegőben lógó, igazgatói osztályintót is így háritotta el a fejünk fölül, amikor a Beatles-együttes fotóit kiplakátoltuk a tantermünk falára; ez akkor, a KISZ-beli 'ifszoc'-mozgalom tetőzése idején, az 'átkos imperialista ideológia' begyűrűzésének számított. Károly tanár úr a hivatalos érvet túl erősnek (vagy gyengének?) találhatta néhány, újságból kivágott fénykép ellen, mely zenészeket ábrázolt, akik akkor számunkra kétségkívül egyfajta ideált testesítettek meg. Nekünk viszont azt tanácsolta, hogy vigyük a képeket szépen haza, mert helytelen, ha egy középületben a saját ízlésünket akarjuk minden belépőre ráerőltetni, és *„a feltűnési viselkedésre fordított energiánkat inkább a matematika és a fizika tanulására fordítsuk!”*.

Néhány hónap múlva, a nyári osztálykiránduláson, mindannyiunkat megelőzve kapta magára feketé, rövid klottnadrágját, és ugrott bele a harkányfürdői strand medencéjébe, ahol aztán hol egyikünk, hol másikunk nyakába ülte, ádáz vízi csatát vívott az ellenfélként kihívott, hasonló párosokkal. Itt aztán nem volt semmi tekintélytisztelő, csak játékosan komoly erőpróba; amelyikünk gátlásosan vagy udvariásan bátortalankodott, hamar észrevehette, hogy minden erejét latba kell vetnie, ha nem akarja, hogy 'Karesz' a vízbe fordítsa. Megesett persze, hogy egy-két sportosabb laklival nem bírt, és Ő lett a vízbe küzdve, de érdekes módon, ennek semminemű 'következménye' nem lett a későbbi osztályzatokra nézve. Élvezte – sőt, Ő kezdeményezte – a játékot, és kész, ennyi. Benne, közel az 50-hez, primán megfért egymással egy nyakigláb kamasz pajkos mozgásigénye a vének bölcsességével, egy érvelő védőügyvéd szokimondó szenvedélyessége egy egyházi diplomata tapintatosságával, egy polihisztor akadémikus tudása a 'nemzet napszámosának' áldozatkész alázatával, saját értékrendje és lendületes logikája a mások iránti, új megvilágításba helyező megértéssel és mozgósító türelemmel. *Mme de Staël* mondásával ('Tout comprendre, c'est tout pardonner' – 'Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani') azonban *így* nem értett egyet. Értékítélete sokakat más belátásra készítetett. 'Ömellette elaludni nem lehetett'.

Károly tanár úrban mindvégig megmaradt valami ifjonti hév és egyfajta tudatos és fair játékoság, amely kiváló és hatékony eszköz volt az Ő kezében arra, hogy majdnem-felnőtt gimnazisták kuszán forrongó gondolatait és érzelmeit a derűs komolyság medrébe terelgesse, felnőtt embertársi kapcsolataiban pedig rendre kivívta a felelősségteljes nehézségvállalásnak és célirányos vélemény-nyilvánításnak kijáró őszinte, de nem mindig hálás elismerést. Hány ember van, aki mindezt szeretné, de nem tudja, pedig talán rászorulna – és Károly tanár úr nem is volt mindezekben 'tapintatosan' megalkuvó, sokkal inkább „*gondolatébresztő*”, sőt „*mellbevágó*”. De aki megérezte benne a tiszta emberséget és magasrendű szándékot, nem dörén pökhendi ellenségévé vált, hanem szerény hívévé, akik száma az évek során rendkívüli mértékben és tartósan megsokasodott, mert Károly tanár úr soha nem utasított el magától senkit. Egy eléggé egysíkúan sematikussá merevített korban sokan lehetnek, akik többre és másra vágnak, Ő pedig a minőségi öntevékenységevel példaszerű fogódzót adott, és hasonlóra ösztönzött. *Így* lázadt Ő, békés és nemes lázadással. Emberi-érzelmi kapcsolatokat lehetetlen, és talán illetlen is, számadatokkal érzékeltetni, de ha 'egy' középiskolai tematikatanárt *több ezren* kísérik el az utolsó útjára (ahol magánemberként a szaktárca minisztere is jelen volt), és a *Magyar Nemzet* példányszámában jelenik meg róla nekrológ – akkor az talán még ebben a kegyeleti esetben is stílszerűen megbocsátható.

Károly tanár úr *hatással* volt az emberekre, akikkel csak kapcsolatba került. Nagy tudása szerénységével párosult lobogó mentalitásával a tanártársaira, a szülői értekezletek és a családlátogatások révén a tanítványok hozzátartozóira, de elsősorban természetesen a tanítványaira, és kitüntetetten a saját osztályára. Ennek a hatásnak a mértéke és milyensége eltérő lehet ugyan – „*nincs két egyforma falevél*”, mondaná Ő –, de *hogyan volt és van*, azt nem tagadhatjuk pont mi, akik 30 év múltán most itt állunk a sírjánál. Mi abban a kivételesen szerencsés helyzetben vagyunk, hogy 4 éven át és közvetlenül a hatása alatt lehettünk.

Nem tudom, melyikötök hogy van vele, de az én számomra az a távoli 4 év, a maga egyszeri és visszavonhatatlan lezártóságával, ma is meghatározó. Megvallom nektek, alig múlik el nap vagy hét, hogy az Élet különböző előjelű szituációi – munka közben, otthon, társaságban, utcán, kül- vagy belföldön, néha csak percekre, máskor hosszasabban –, ne idéznék föl bennem a gimnáziumi évek nagy tanulságait és mindenekelőtt Károly tanár úr alakját; hozzáállását, reagálását, viselkedését, modorát, mindazt, amit Tőle tanulni lehetett. Lehet, hogy mondjuk a cos-tétel levezetésénél ma már zavarba jönnék, hiába feleltem annak idején jelesre belőle. De ha kell, bármikor meg tudom nézni abban a 4 év alatt 4 cm vastagra duzzadt matekfüzet-csomóban, amelyet – a fizikához hasonlóan – így, egybekötve, minden órára magammal vittem – hisz' Károly tanár úr az egymásra épülő tananyag bármely korábbi részéből is bármikor kérdezhetett –, és amelyeket otthon most is karnyújtásnyira örök az íróasztalomtól. Ezek a füzetek az órákon közösen feldolgozott tananyagot olyan vi-

lágos és „*lényegre törően*” sűrített formában foglalják össze, hogy a ’mat.-fiz.’ vonatkozásában számomra fölértnek a ’cédulázással’.

*

Külön tanulmányt érdemelne Károly tanár úr módszere, *ahogyan* a matematikát és a fizikát oktatata***, és az osztályfőnöki órákat ’hasznosította’; ezeknek a hetente többször ismétlődő találkozásoknak az ízére emlékezünk talán a legjobban. Meglehet, néhányunkban azóta megfakultak – öregszünk mi is –, azok a nagy megrökönyödéseink, amelyeket ez a *másfajta újszerűség* főleg kezdetben kiváltott, és ezek az osztálytársaink utólag ma már ’semmi különöset’ nem találnak ebben a módszerben. Igazuk is lehet abban az értelemben, hogy *mi* végül is *ezt* szoktuk meg a 4 év alatt. Ennek a módszernek a maga nemében egyedülálló sajátosságai azonban könnyen fölidézhetők, és rögtön újból megmutatkoznak, ha akár csak nagy vonalakban is összevetjük az akkor még friss, általános iskolai élményeinkkel, de legfőképpen a gimnáziumban vele egyidejűleg, bizonyos *más* tantárgyaknál szintén közvetlenül, vagy esetleg utóbb, a gyerekeink iskoláztatása során közvetve tapasztalt *más* módszerekkel és ezek eredményességével. Ha valaki most azt mondaná, hogy lehetetlen egy középiskolai módszert általános iskolaival vagy netán egyetemivel egy napon említeni, akkor a válaszom az lenne, hogy a képzés bármely szintjén csak *jó* vagy *rossz* módszer lehetséges, ahogy a zenében is csak *jót* vagy *rosszat* ismerhetünk, korszakoktól függetlenül. Az persze lehet, hogy valaki nem tud mondjuk Beethovenre „*ráhangelődni*”, de ettől még nem Beethoven ’rossz’ – hogy a zenei példánál maradjak –, hanem ez az illető pechje.

Mindez éppen nem mond ellent annak, hogy nagy pedagógus egyéniségek, ha nem is *quantum satis*, természetesen és szerencsére, máskor és másutt is akadnak, sőt éppen az akkori *Rákóczi*-ból is tudunk néhány példát sorolni. Elismerve, hogy az ideális módszert tantárgya válogatja – és még azon belül is van tanári karaktertől függő, variációs lehetőség –, végső fokon az *eredményesség* minősít, amelyben pontosan tükröződik a diákság ’ítélete’ is, s amely végül is az egyetlen hiteles összehasonlítási alap. Ilyen értelemben külön említést érdemel az a tény, hogy a teljes osztálylétszámunk közel 2/3-át (a ténylegesen jelentkezők közel 100 %-át) még az érettségi évében fölvtették az egyetemre, és ez az adat az országos átlagot többszörösen, de még a *Rákóczi*-n belülit is jóval felülmúlta; Károly tanár úr IV/B-jének, ebben a vonatkozásban, akkor legfeljebb csak a Cukor u.-i Egyetemi Gyakorlógimnázium jöhetett a nyomába. Lényeges adat az is, hogy az említett 2/3 túlnyomó többsége olyan szakokra jelentkezett (BME, ELTE TTK, SOTE), ahol részben vagy kizárólag a matematika és/vagy a fizika volt a felvételi tárgy.

Ha szabad itt személyes megnyilvánulásnak is helyt adnom, az érettségi után nekem bizony nagy csalódást okozott az egyetemi légkör, az előadások és gyakorlatok rideg személytelensége, a kötelesség-kipipálás anyagleadás kimérten ’fennkölt’ sótlansága, az előadók/laborvezetők és a hallgatóság közti viszony még egyoldalúnak sem nevezhető, lekezelő érdektelensége – tisztelet az egy-két ’fehér hollónak’! –, melyek mind furcsa disszonanciában voltak a hibákra kajánul lecsapó, és azokat könnyörtelenül szankcionáló, képmutató vehemenciával, sőt gyakran ’a priori’ rosszhiszeműséggel. Az egyik kémikus docensnö ’előadásai’ pl. abból álltak, hogy folytatólagosan mindig fölolvastott a tankönyvből annyit, amennyi a heti 2 x 90 percébe belefért. Ha valamit nem értettünk és megkérdeztük, rezzenéstelenül újból fölolvasta az inkriminált passzust abból a tankönyvből, amely egyébként mindegyikünknek megvolt. Az 1600 oldalas, hármas körintegrálokkal, diff-egyenletekkel és tenzorokkal zsúfolt ’bibliából’ véres verítékkal készültünk föl a szigorlatra (mellesleg a szükséges matematikai apparátus csak a rákövetkező évtől volt tananyag), ahol aztán a docensnöknek sikerült az évfolyam 90 %-át kirúgnia és UV-ra küldenie: nagy ’jóindulattal’ és egy duplacsavarral ugyanis majdnem kizárólag az apróbetűs lábjegyzetekre ’utazott’. De ez csak egy példa a sok közül. Az ’eredményesség’ nem is maradt el: évfolyamunkon, a II. év végére, 20 % körüli volt a lemorzsolódás, a kiesettek úgy fogalmaztak, hogy ’nem bírták a pszichológiai terrort’. A diákbizottság pedig a dékán, majd a rektor elé vitte a sorozatossá vált panaszokat, hogy legalább a ’túlélők’ körül enyhüljön a láthatatlan szorítás, mert nem arról volt szó, hogy nem tanultunk. Be nem vallottan valószínű, hogy egy ilyenfajta szelekciós nyomás is volt a cél, bevallottan az oktatási tanreform okozta, kusza nehézségekre hivatkoztak hivatalos magyarázatként. – Itt is tisztelet az igen kevés kivételnek; az 5

év során elszenvedett kb. 60 előadóból és gyakorlatvezetőből összesen 4, azaz négy volt olyan, akit szerettünk, mert tisztelni is lehetett a tudásáért és emberségéért: egyenrangú emberszámba vették a hallgatókat, a kérdéseinkre világos magyarázatokat adtak, elnézőek voltak az először vétett hibáink iránt, és 'csak' azt kérték számon, amit jogosan számon is kérhettek, és az nem volt kevés. Igaz, ezek közt országos, sőt világhírű professzor is akadt, aki nem félt attól, hogy ha a tudását megosztja velünk, neki nem marad belőle. E ponton óhatatlanul rádöbben az ember *a tanári személyiség meghatározó voltára*: vannak, akik a nehézségekre való hivatkozás helyett eredményesen helyt tudnak állni, és vannak, akiknek a kezében még az aranyat érő lehetőségek is szarvashibákká tudnak válni. Egyetemen is dolgozhatnak kisszerű, úrhatnám törpék, és általános iskolai katedrán is állhatnak kimagasló pedagógus egyéniségek – ilyen a világ! –, akiktől végső fokon függ a kire-kire jellemző, követett módszer. Az oktatás fokától nagymértékben függetlenül, *ilyen értelemben* különbség tehető diákorientáltan eredményes és vonzó, ill. öncélúan elégtelen és szürke módszerek között.

*

Károly tanár úr középiskolai katedrán volt életre nevelő, kimagasló pedagógus egyéniség. Az iménti utalás a későbbi, egyetemi tapasztalatokra nem volt véletlen; érzékelteti azt az 'ég és föld' különbséget, amely – még egyetemi összehasonlításban is –, Károly tanár úr és módszere javára szól. Nagy elégtételként tartom számon, és máig örülök, hogy így történt, hogy még életében – de amikor már nem érhetett annak a gyanúja sem, hogy ezt előnyszerzési céllal teszem –, elmondtam Neki: milyen magasrendűnek és hatékonynak tartom a módszerét. A részemről pontról-pontra elemző és konkrét példákat hozó beszélgetésre jóval az érettségi után került sor; Károly tanár úr addig soha nem járt nálunk családlátogatáson, hiába hívtuk már a végén. „*Ha valami probléma lesz, majd jövök!*” – mondta. Ezért is ért aztán meglepetésszerűen az a rendkívül megtisztelő bejelentése, miszerint „*reméli, hogy az érettségi nem egy kapcsolat végét, hanem egy barátság kezdetét jelenti majd*”; álmomban se jött elő, hogy egy zöldfülű, éppen-volt tanítványában potenciális barátot láthat. Mindez többünkkel is megeshetett. És megindult egy levelezés, találkozásokkal tarkítva. Ha élne, valószínűleg álmomból felköltve ma is jelesre fűjnam még a cos-tételt is. Hogy mire lenne ez jó? Arra, amire az a sok érték is, amit egykor talán a magunkénak mondhattunk, és amit rohanó életünk krónikus időhiányára hivatkozva, valójában kényelemszeretettől, folyamatosan feledésbe, aztán veszendőbe hagyunk menni – kicsiben és nagyban.

Miben állt Károly tanár úr módszere? Egy kívülálló számára hosszan lehetne részletezni - magunknak fölösleges: emlékezhetünk rá. Itt és most azt emelem ki, hogy *felelősséggel és áldozatvállalással szerette* a tanítványait – minket –, amilyenre csak kevesen képesek, és ez határozta meg a módszerét is.

1) Eszünkbe jutott-e akkor, mekkora előny volt számunkra az, hogy az egész évi tananyagot számozott 'kérdések-válaszok' formájában kidolgozva és sűrítve, a lényegét kiemelve – készen – kaptuk Tőle? - ami módszerének talán legemlékezetesebb és valóban egyedülálló jellegzetessége volt, s amivel jókora többletmunkát vállalt magára, hogy nekünk könnyítsen. A tankönyvet jóformán ki se kellett nyitni otthon; az órákon minden megérthető és elsajátítható volt. Új anyagot leadva, Ő nem ült a 'babérain', mint legtöbben teszik; rendre kiprovokálta belőlünk, hogy azonnal kérdezzünk, ha nem értünk valamit, „*nehogy az legyen, hogy itt minden világos, otthon meg sötét, mint a vakablak!*”, mert addig nem érdemes továbbmenni az anyaggal. Ilyenkor Őt – a padban ülve maradva –, még magyarázat közben is félbeszakíthattuk. A vonakodó szégyenlősség helyett rangot adott a kérdésnek, amikor egy-egy fogas kérdést 5-sel honorált: „*Egy jó kérdést legalább olyan nehéz föltenni, mint válaszolni rá*” – mondta. Sportszerű szellemi vetélkedéssé nemesítette (ki ne akarna 5-öst kapni?) addigi diszkrét görccseinket.

2) Tudunk-e akár a legszélesebb ismeretségi körből még egy példát mondani a „*hajnali felelések*” rendkívüli lehetőségére? - amire, önkéntes alapon, bármelyikünk jelentkezhetett (reggel 7-től érkezési sorrendben), ha felkészültnek érezte magát 'mat.-fiz.'-ből, ugyanakkor a megajánlott jegyet nem volt kötelező beíratni. Ezzel alighanem osztályfőnökünk volt a '0. óra' ötletgazdája, egyben első megvalósítója már az '50-as évek végén. Gondoltunk-e akkor arra, hogy ehhez a felkínált

esélyhez – mellyel egyben a felelési drukknak is élet vette –, Károly tanár úrnak is hajnalban kellett kelnie, ami egyáltalán nem volt kötelessége?

3) Szintén precedens nélküli, hogy a dolgozati példákhoz mindnyájunknak más-más számokat osztott ki, ezzel eleve értelmetlenné téve a szomszédról való másolást – ugyanakkor minden *saját* kútfő (könyv, füzet, függvénytáblázat, otthonról hozott *bármilyen* segédeszköz) szabadon használható volt. Eszünkbe jutott-e akkor, hogy az eltérő példabeli értékek (és így eredmények) miatt mekkora többletmunkát vállalt magára a javításnál, amit sokszor késő éjszakáig csinált otthon, hogy a következő órára megtudhassuk az eredményt? – Még az a meghökkentő szokása is a mi érdekeinket szolgálta, hogy egy-egy dolira több jegyet is adott; így fejezte ki, hogy az mondjuk (2, 3, 5) *pontosan* 3,33-at ér, egy másik meg (1, 2, 5, 5) 3,25-öt. Más tanár mindkettőt 'elintézte' volna talán egy 3-sal vagy 3/4-del.

4) Értékeljük-e kellőképpen, hogy nála nem kellett se beskatulyázástól, se kivételezéstől, se pikkeléstől tartani? Mindenki egyformán javíthatott vagy ronthatott a teljesítménye szerint; Károly tanár úrnál *kellett* és *érdemes* is volt tudni.

*

Végül ne feledkezzünk meg arról sem, hogy – bár már az utánunk következők osztályfőnöke volt –, hogy a halálát is a szó szerint *önfeláldozó* hivatástudata okozta: magas lázzal is bejárt tanítani, aminek végzetes következménye lett; egyike volt az 1969-es hong-kongi influenzajárvány 5000 magyar áldozatának (sz.: 1915. jan. 14., † 1969. márc. 01.).

Igen, Károly tanár úr *felelősséggel és áldozatvállalással* szerette a tanítványait, és itt különös súlya van e szavaknak. Ezért köszönettel tartozunk 30 év múltán is.

Halála után az a megtiszteltetés ért, hogy válogathattam a szellemi hagyatékából, a 'cédulák' között. Engedjétek meg, hogy most felolvassam *Somlyó György* prózaversét: a '*Mese arról, ki hogyan szeret*' címűt, mely ebből a hagyatékból származik, s melyből minden ma megjelentnek adok egy másolatot. (Vers.) Úgy gondolom, hogy Károly tanár úrra a vers 3. sora igaz – miránk pedig talán az utolsó.

Most pedig azt javasolom, hogy egy pár perces csendben mindenki a maga módján emlékezzék.

*

(Emléktöredékekkel kibővítetten leírva: 1996. dec.

dr. Nagy József István)

***) Lantosyné Erzsébet kérésére, 1998-02-03-án, külön írományban összefoglaltam Károly oktatási módszerét, amelyet néhány (nem csak rákóczi) tanárnak és öregdiáknak eljuttattam.

MEGJEGYZÉSEK:

- Szememre vethetné valaki, hogy egyoldalúan hangsúlyoztam Károly tanár úr szerepét, hiszen a nevelésünkben más tanárok és a Szüleink is részt vettek. A válaszom erre az, hogy Károly tanár úr az osztályfőnökünk volt, és a 30 éves érettségi találkozónk napján, az Ő sírjánál álltunk.

- Az itt leírtak összefoglalása azon gondolatoknak, amelyekkel önként készültem a sírnál megemlékezni. Ami ott elhangzott, az mind megtalálható ebben az írott szövegben, de ebben szerepel az is, amire ott a spontán beszédmondás és az idő rövidege miatt nem kerülhetett sor. Utólag – részben kérésre –, írásban rögzítettem a *teljes* szöveget.

- Esetleges észrevételeket köszönettel fogadok.

MELLÉKLET:

MESE ARRÓL, KI HOGYAN SZERET

Van, aki azt hiszi, tehet, amit akar, hisz szeretik.
 Van, aki azt hiszi, tehet, amit akar, hiszen szeret.
 Van, aki úgy érzi, minden tetteire vigyáznia kell, éppen mert szeret.
 Van, aki úgy érzi, minden tetteire vigyáznia kell, éppen mert szeretik.
 Van, akinek a számára a szerelem határos a gyűlölettel.
 Van, akinek a számára a szerelem határos a szeretettel.
 De van olyan is, aki a szerelmet összetéveszti a szeretettel, s nem érti, hogy mások feleletül a gyűlölettel tévesztik össze a szerelmet.
 Van, aki úgy szeret, mint az országútra tévedt nyúl, amely a fénycsóvak csapdájába esett.
 Van, aki úgy szeret, mint az oroszlán, amely széttépi, amit szeret.
 Van, aki úgy szeret, mint a pilóta a várost, amelyre bombáit ledobja.
 Van, aki úgy szeret, mint a radar, amely a repülők útját vezeti a levegőben.
 Van, aki békésen szeret, mint a kecske, amely hagyja, hogy megszopja az éhező kisgyereket.
 Van, aki vakon, mint a másikat alaktalanságába nyelő amőba.
 Van, aki esztelenül, mint az éjszakai lepke a lángot.
 Van, aki bölcsen, mint medve a téli álmat.
 Van, aki önmagát szereti másban,
 s van, aki önmagában azt a másikat, akivé maga is válik általa.

(Somlyó György prózaverse. Élet és Irodalom, 1965. okt. 2.)

[Lantosy Károly hagyatékából leírta
 1996. nov. 08. – NJI, IV/B.]

*

KIEGÉSZÍTŐ INFORMÁCIÓ:

Lantosy Károly Ágoston Antal (sz. Bp. 1915. jan. 14.), a *Fasori Evangélikus Gimnáziumban* érettségizett (1925-1933), ahol tanárai voltak dr.Réz Henrik (magyar és német nyelv és irodalom), dr. Jánossy István (latin), dr.Koch István (történelem) és Renner János (mennysiségtan és természet-tan). A *Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karát* és a *Budapesti Középiskolai Tanárképző Intézetet* párhuzamosan végezte el (1933-38). Indexét egyebek közt Buchböck Gusztáv, Bugarszky István, Domanovszky Sándor, Fejér Lipót, Grynaeus István, Häckel Ernő, Kornis Gyula, Mauthner Nándor, Neugebauer Tibor, Ortway Rudolf, Prohászka Lajos, Rados Gusztáv, Rybár István, Smodics Hildegárd, Suták József, Szász Pál, Szebellédy László, Tangl Károly és Wodetzky József írták alá. A *Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán* – amelyet katonai szolgálata miatt megszakításokkal végzett 1937-1944 –, végbizonyítványt szerzett. Indexét Angyal Pál, Balás Károly, Dékány István, Eckhart Ferenc, Gajzágó László, Kempelen Attila, Kenéz Béla, Kolosváry Bálint, Kuncz Ödön, Magyary Zoltán, Márffy-Mantuano R., Moór Gyula, Nizsalovszky Endre, Notter Antal, Szandtner Pál, Szladits Károly, Thegze-Gerber F. láttamozták. Lantosy Károly 1943-ban 'szföv. ipt. r. tan.' volt.

(VÉGE)